ԵՐԲՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 127 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 1 ՅՈՒԼԻՍ 1854

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՕԳՈՒՅՏՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է . . . . . 120 ղրշ.
Վեցամսեայ » . . . . . 65 »
Մէկ ծանուցումը տողին 40 փարայ է։
Աստրագրութիւնները կանխիկ են։
Աստրագրութիւնները ամէն ամսոյ 1 ին և 16 ին կը սկսին։

Դուրս ելթալիք լրագիրներուն համար ծախքը առնուին վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի, և ասոնց համար ծախքը խրբ. կողին վրայ է։

ՊՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ղալաթիոյ Սուրբ Փրկչեան դպրոցին քննութիւնը։ — Փարիզի մէջ հայկական մատուռի մը հաստատութիւն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ տէրութեանը քաղաքականութեանը վրայ Տէպա լրագրին ըրած խորհրդածութիւնները։ — Անգղիոյ խորհրդարաններուն մէջ եղած խօսքերը։ — Պալթիկէն եկած լուր։ — Աւստրիոյ տէրութեան Ռուսիոյ ըրած առաջարկութեան պատասխանը եկած ըլլալու խօսքեր։ — Ռուսիոյ պատերազմի պաշտօնէին Դանուբեան երկիրները գալը։ — Դանուբեան երկիրները գտնուող ռուսաց բանակին վրայ լուրեր։ — Անգղիոյ տէրութեան խաղաղական Ոգիին մէջ Ռուսիոյ ունենցած բոլոր նաւահանգիստները գրաւելու գիտաւորութիւնը։ — Պրուսիոյ մէջ չնուած միտք մը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուճուգի քով օսմանեան զօրքերուն ըրած մէկ յաղթութիւնը։ — Պաթումի ու Կարսի Օսմանեան բանակներուն վրայ լուրեր։ — Գերիներու փոխանակութիւնը։ — Վառնայէն գրուած լուրեր։ — Գերի բռնուած նաւեր։ — Հելլենական դրօշակով նաւերուն Օսմանեան ծովերը պտտելու և նաւահանգիստները մտնելու թոյլտուութիւնը։ — Հելլենացւոց ձեռքէն առնուած տարը դրօշակ։ — Պաշտօնաթաշխութիւն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԼԻԱ։ Պաշտօնէի փոփոխութիւն։ — Շուներուն վրայ տուրք։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ջարիկ
կամ
Նախասահմանութիւն

ԱՕԳՈՒՅՏՆ

Շաբաթ օրը սուրբ Լուսաւորչի տօնախմբութեան օրն ըլլալով, Սմեռնայաբիս Արբազան Պատրիարքը Հայրը ըստ սովորութեան իր շնորհաբեր այցելութեամբը հոգեւորապէս միխթարեց Գալաթիոյ սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն բարեպաշտ ժողովուրդը։

Այս առթիւ Նորին Բարձր Արբազանութիւնը Գալաթիոյ Սուրբ Փրկչեան դպրոցին տարեկան քննութեանն ալ ներկայ գտնուեցաւ, և տեսնելով աշակերտաց յառաջադիմութիւնը իրենց տրված զանազան ուսմունքներուն մէջ, մեծապէս գոհ եղաւ ազգասէր հոգաբարձուներէն և արդար ուսուցիչներէն՝ իրենց գովելի խնամոյն ու անձանձիր ջանքը համար։

Փարիզէն եկած նամակներէն ու լրագիրներէն կ'իմանանք, որ հոն գըտնվող քանի մը երևելի բարեպաշտ անդամներ՝ տեսնելով մեր ազգէն Փարիզ ուսման գացող երիտասարդներուն տարիներով Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ պաշտամունքէն զուրկ մնալը, փափաքեր են Փարիզի մէջ մատուռ մը հաստատելու։ Իրենց այս փափաքը Փարիզի Օսմանեան դեսպան վսեմափայլ Վէյլի փաշային յայտնելով, Նորին վսեմութիւնը մեր առատագութ վեհափառ Ինքնակալին հրամանաւը՝ Գաղղիոյ կառավարութենէն հաճութիւն առեր է Փարիզի մէջ հայկական մատուռի մը շինութեանը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Այս շաբթու Արեւելեան խնդրոյն վրայօք ուշադրութեան արժանի լուր մը չի կայ։ Միայն քանի մը տարտամ ու անորոշ խօսքեր կը պատմին Ռուսիոյ կայսեր Աւստրիոյ վերջին առաջարկութեանը տալիք կամ տուած պատասխանին վրայ որ այս միջոցին ամենուն ուշադրութիւնը դրաւած է։ Այս պատասխանը թէ և առնուած ալ ըլլայ, ինչպէս որ եւրոպական լրագիրներէն ամանք լուր կուտան, տակաւին պաշտօնական կերպով հրատարակուած չըլլալուն՝ ինչ ըլլալը ստոյգ չի գիտցուիր։ Աւստրիոյ ու Անգղիոյ լրագիրները միայն տրուելիքին վրայ կ'զգաղին, և ամենքն ալ իրենց խորհրդածութիւնները քիչ կամ շատ հաւանականութեան հաշիւներու վրայ հիմնելով՝ զանազան կարծիքներ կ'ընեն անոր ընդհանրական կամ մերժողական ըլլալիքին և հետևանքներուն վրայ։ Սոնցմէ ամանք իրենց տեղեկութիւնները հաւատարիմ աղբիւրներէ առնելուն, կամ գոնէ անանկ ճանչցուած ըլլալով, խօսքերնին հաստատակութեան առջև յարգ ունի։

Հետևեալ յօդուածը, որ Տէպա լրագրին յունիս 13 թուոյն մէջ կը կարդանք, աս կարգէն ըլլալով՝ թարգմանութեան արժանի կը համարինք։

«Թէ որ Ռուսիոյ պատասխանը մերժողական ըլլայ, ամէն բան պատրաստուած է Վիէննայի ու Պերլինի մէջ պատերազմն սկսելու, և ան ալ ընդարձակ կերպով սկսելու։ Սկզբնաւորութիւնը Աւստրիա պիտի ընէ. Բրուսիա ալ հոգ պիտի անոր սահմանագլխները պաշտպանելու դուրսէն ըլլալիք յարձակումներու դէմ, և ներսէն պատահելիք խռովութիւններու դէմ ալ զանիկա ապահովցնելու։ Դրաձերը այս կերպով բամնուելէն ետքը, միջոցներն ալ չի պիտի պակսին ոչ մէկին և ոչ միւսին։ Աւստրիա իր զօրաց բանակները այնպէս զօրացուց, որ ոնմանը մինչեւ հիմա տեսնուած չեր։ Բան մը պակաս չէ, ոչ հրահանգ, ոչ կրթութիւն, ոչ վաշտերու բազմութիւն, ոչ ամէն տեսակ պաշար, և ոչ ճարտար ու փորձ զօրապետներ։ Երիտասարդ կայսրը ասանք ամենը մէկ տեղ բերաւ աս մեծ պարագայիս համար։ Կը հաւատան, թէ 180,000 աւստրիական զօրաց բանակ մը պիտի մտնայ Դանուբեան իշխանութեանց երկիրները, ան օրը՝ որ Նիկողայոս կայսեր մերժողական պատասխանը Վիէննայի մէջ իմացուի ու անդառնալի համարուի։

» Բրուսիա ալ իր կողմանէ պատրաստ է։ Արդիւն 20 ին դաշնագրութենէն ետքը եղած զինուորական պայմանագրութեան մէջ՝ խօսք տուաւ, որ իր բոլոր զօրութեամբը Աւստրիոյ օգնութիւն ընէ, և արդէն՝ աս խոստմունքը կատարելու համար՝ իր զօրքերը պատերազմական վիճակի մէջ դնելու սկսաւ։ Այս զօրքերուն թիւը քիչ բան չէ, պատերազմի պաշտօնէին ցուցակներէն կը տեսնուի՝ որ կրնայ 500.000 էն աւելի ըլլալ։ Հիմակու հիմա այսչափ զօրք գումարելու պէտք չի կայ, բայց Աւստրիա ապահովութիւն առաւ, որ յառաջուց նկատուած քանի մը պարագաներու մէջ՝ Բրուսիայի տէրութիւնը իր բոլոր զօրութիւնը անոր ծառայութեան պիտի նուիրէ։ Բրուսիա՝ ուղղակի պատերազմ չի պիտի ընէ Ռուսիոյ դէմ, այլ միայն Աւստրիոյ ձեռնտու պիտի ըլլայ որ իր բոլոր զօրութիւնը ազատութեամբ Ռուսիոյ դէմ գործածէ։ Այս հնարքը մտածուեցաւ Բրուսիայի թագաւորը քաջալերելու, որ կուզէր որ իր զօրաց բանակները իր քեռիին (Ռուսիոյ կայսեր) զօրաց բանակներուն հետ դէմ առ դէմ չպատերազմին։

» Կրնայ առաջուց ըսուիլ ինչ պիտի ըլլայ պատերազմին վախճանը՝ թէ որ Ռուսիոյ կայսրը յամառի այսչափ բազմաթիւ թշնամեաց դէմ պատերազմելու։ Պիտի տեսնի Դանուբեան իշխանութիւններէն քաշուելու և իր կայսերութեան հարաւային գաւառները պաշտպանելու, որոնք անտարակոյս պիտի յարձակում կրեն ու առնուին։ և թէ որ առնուելու ըլլան, ալ Ռուսիոյ տէրութեան ամբողջութիւնը պահելու խօսք չի կրնար ըլլալ։ Ռուսիոյ կորնչումը՝ մարդ չի պիտի ուզէ ետ տալ։ Ռուսիա հաւանականաբար իր հիմակուան սահմաններէն ներս պիտի ձգուի, և ասանկ անխոհեմութեամբ բոլոր Եւրոպա իրեն դէմ գրգռելով խաղցած պատերազմին մէջ՝ ուրիշ ժամանակ վատակածները պիտի կորնչցնէ։ Գլխաւորապէս իր զօրութեան համբաւն ու ազդեցութիւնը պիտի կորնչցնէ։ Աւստրիա թէ որ Նիկողայոս կայսրը Վիէննայի ու Պերլինի արքունեաց առաջարկութիւնները բացարձակի կերպով մերժէ, աս երկու արքունեաց բռնելիք ընթացքը բոլորովին գծուած ու պարզ է։ Այսպէս կը տեսնուի որ Ռուսիա պիտի կորնչցնէ, և հաւանականաբար այնչափ պիտի տկարանայ, որ երկար ժամանակ Եւրոպայի հաւասարակշռութեանը վտանգաւոր չի պիտի կրնայ ըլլալ։

» Աւելի դժուար է առաջուց գուշակել՝ ինչ պիտի ըլլայ թէ որ Նիկողայոս կայսրը Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ առաջարկութիւններն ընդունի, այսինքն թէ որ իր զօրքերը Բրուլթէն անդին անցուցնէ, թէ որ Վիէննա ըլլալիք դեսպանական ժողովին հետ միաբանի, ու թէ որ այն դեսպանական ժողովին յանձնէ պատուաւոր պայմաններով խաղաղութիւնը վերահաստատելու հոգը։ Այս պարագայիս մէջ ալ կրնայ հաստատութեամբ ըսուիլ, թէ Ռուսիա պատերազմէն առաջ ինչ որ կրնար ձեռք բերել նէ՝ հիմա նոյնը չի պիտի կրնայ ստանալ, և արդարութիւնն ալ ասանկ կը պահանջէ, ինչու որ դէշ օրինակ մը կ'ըլլայ՝ թէ որ Եւրոպան անհանգիստ ընելու անոր խաղաղութիւնը ուրելը քովը ճոյ։

» Թէ որ Աւստրիա իբրև միջնորդ ընդունուի, երկու ընդհանուր մեծ արդիւնք ձեռք բերելու պիտի աշխատի։ Նախ Տաճկաստանը պիտի ամրացընէ՝ ամէն կերպ նախիշխանական աղդեցութիւններէ ազատելով, երկրորդ Ռուսիոյ ապագայ յարձակումներուն դէմ անանկ պաշտպանողական դրութիւն մը պիտի պատրաստէ, որ կարող ըլլայ Եւրոպան աներկեւան ընելու, և տարիէ մը՝ ի վեր զանիկա տակն ի վերայ ընող խռովութեան նորոգումը արգիլելու։ Աւստրիա աս կրկին արդիւնքը ձեռք բերելու աշխատելով, իր հին ու հաստատուն քաղաքականութեանը հաւատարիմ կեցած ըլլալը պիտի ցուցնէ։ Աւստրիա երբեք մասնակից չեղաւ Դրան զօրութիւնը տկարացնողներուն։ Երբեք չի հաճեցաւ Օսմանեան կայսերութեան երկիրները կտոր կտոր առնուելներուն։ ամենեւին մասնակից չեղաւ Յունաստանի թագաւորութեան հաստատուելուն։ չի քաջալերեց և հաճութիւն չի տուաւ ան փաշաներուն վարմունքին, որոնք ուզեցին Սուլթանին իշխանութիւնը թմրեցնել ու անկախ ըլլալ։ Աւստրիա կը հաւատայ Օսմանեան կայսերութեան ապրելուն։ կը հաւատայ՝ վասն զի կը փափաքի որ ապրի, կը փափաքի՝ վասն զի Օսմանեան կայսերութեան յարատեւութիւնը իր քաղաքականութեանը կը յարմարի։»

Անգղիոյ լրագրերուն խորհրդարաններն յունիս 19 ժողովին մէջ Լորդ Ինոլբոթի կառավարութեան ու խորհրդարանին ուշադրութիւնը հրաւիրեց՝ Արեւելեան խնդրոյն վրայօք Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ տէրութիւններուն կողմէն գերմանական դաշնակցութեան ժողովին խրկուած ծանուցագրին վրայ։ Լորդ Ինոլբոթ ու Լորդ Բլոմֆիլտ կարդիք ցուցցին, թէ պէտք է որ Ռուսիա ծանր ու նիւթական երաշխաւորութիւններ տայ որպէս զի Արեւելքի մէջ գործերն աս վիճակը ձգելու պատճառ եղող անիրաւ յարձակումը՝ մէկ մ'ալ չի նորոգի։ Լորդ Տէրպի հաստատեց, թէ պէտք է Ռուսիան տիպել, որ Տաճկաստանէն ու ջրջակայ ազգերէն առած երկիրները ետ տայ։ Լորդ Ադերմին աշխատեցաւ Ռուսիոյ ընթացքը արդարացնելու և խաղաղութեան առաջարկութիւն ըրաւ։

Աստ վրայ Անգղիոյ լրագիրները սկսան Լորդ Ադերմինի խօսքերուն վրայ ատամիկ դատաքննութիւններ ընել։

Յունիս 24 ին ժողովին մէջ Լորդ Ադերմին գոհացուցիչ բացատրութիւններ տուաւ իր 19 ին ըրած տեղեկագրութեանը։

Պ. Լէրրա յունիս 23 ին հասարակայ խորհրդարանին ծանոյց, թէ միտք ունի 29 ին հետեւեալ որոշումը առաջարկելու։

» Խորհրդարանը կը կարծէ, որ

» լորտերուն խորհրդարանին մէջ կա-
» ռավարութեան առաջին պաշտօնէ-
» ին (Լորա Էպէրտինին) ըրած ա-
» տենաբանութիւնը՝ այժմեան պա-
» տերազմին նպատակին ու վախճանին
» վրայօք ժողովրդեան մտքին մէջ ծա-
» նրը տարակայսներ ձգելու և պատ-
» ուաւոր ու տեւողական խաղաղու-
» թիւն մը ձեռք բերելու համար ժո-
» ղովրդեան ունեցած ապահովութիւը
» քիչցնելու երեւոյթ ունի։ »

Պ. Լէյբերին առաջարկութիւնը՝ կ'ըսէ Պէլճիքայի Լմանիֆեսթօն լրագիրը, Լնտարայի մէջ ամենուն միտքը զբաղեցուցած է։ Սէրնիկ—Էրէրիայէրը կը կարծէ, թէ ան առաջարկութիւնը հասարակաց խորհրդարանէն պիտի ընդունուի, ու հետեւաբար Լորա Էպէրտին պիտի ստիպուի իր հրաժարականը տալու։ Ան պարագային մէջ Լորա Ռօն Ռէրսել նորընտիր պաշտօնեից նախագահ կ'ըլլայ, ու Լորա Բալֆուրը ալ պատերազմի պաշտօնեայ կ'ըլլայ, կ'ըսէ նոյն լրագիրը։ Ընդ ժամանակը Մեծին Բրիտանիոյ քաղաքականութիւնը աւելի որոշ կերպով յայտնի կ'ըլլայ պատերազմը առաջ տանելու մասին։

Ընհաւասիկ Լորա Բլաբէնհաբնին ըրած խօսքերը։

« Ա՛ խնդրոյ նիւթ եղած ծանուցագիրը՝ մինակ Գերմանիայի շահագրգիռը կը վերաբերի, և բնաւ Ա՛ստրիոյ ու Բրուսիոյ տերութիւններուն Ընդհանուր ու Գաղղիոյ առջև յանձն առած պարտաւորութիւնները չի ակնարկեր։ Ընդ հակառակն կը զօրացնէ։

« Ա՛ստրիան հրաւիրեալ ալ էր, ես ան խորհրդարանին մէջ լսի, թէ Ա՛ստրիա չի կրնար ան պատերազմին մէջ չեզոք մնալ։ Ա՛ն բանաձև հաստատուեցաւ։ Սոյդ է, որ քանի մը գերմանական տերութիւններ՝ Ռուսիոյ երեւակայական ամենակարողութիւնը տեսակ մը սակաւմով կը դիտեն։ Բայց Ա՛ստրիա բնաւ ան ամենաթալի վախուն մտնողներէ չէ։

« Ա՛ն ամուն սկիզբը Ռուսիոյ տերութեան ստիպողական հրաւէր մը խրկեց Դանուբեան երկիրները պարպելու։ և Ընդհանուր ու Գաղղիոյ գործակցութեամբը Բ. Դրան հետ դաշնադրութիւն մը ըրաւ, որով իր զօրքերը պիտի կրնան Դանուբեան երկիրները գրաւել որչափ ժամանակ որ պէտք ըլլայ։ Միանգամայն իսկոյն ատաւ։ որ պէտք եղած ժամանակը Գաբատաղի ապատամբութիւնը ջնջելու և հելլենական ապատամբութեան առաջքն առնելու համար զօրքով օգնական պիտի ըլլայ։

« Ամոյս վերջը կամ յառաջիկայ ամսոյն սկիզբը՝ 300·000 հոգիէ բաղկացեալ բանակ մը պիտի ունենայ ոտքի վրայ։ և ասանկ պարագաներու մէջ կարծեմ որ կրնանք վստահութիւն ունենալ իր խօսքին։ և հաւատալ որ իր գիտաւորութիւններն ալ մերիներուն համաձայն են։

« Չեմ ուզեր հոս ըսել, թէ ինչ հիմերու վրայ հաստատել պէտք է խաղաղութիւնը։ Բայց գաշնակից տերութիւնները գիտեն, որ Ռուսիոյ զօրութիւնն ու քաղաքականութիւնը Եւրոպայի հանգստութեանը վտանգաւոր են։ և խաղաղութեան ու քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեանը արգելք են։

« Եւրոպայի նպատակը պիտի ըլլայ ան զօրութիւնը տկարացնել։ և ան քաղաքականութեան դէմ արգելքներ դնել։ և պղէկ պիտինք որ ան նպատակին հասնելու միջոցները ան օրուան օրն այնչափ շատ են և աւելին ալ այնչափ աքանչելի կերպով յաջողէ։ որ ուրիշ անգամին ալ ասանք նորէն գտնելն անհնար է։

« Պէտք չէ որ ոչինչ արգիւնքներ ձեռք բերելու համար բոլոր Եւրոպան տակն ի վերայ ըրած ըլլանք։ բոլոր դաշակից տերութիւնները համաձայն են այս կէտին վրայ, թէ այժմեան անկարգութիւնները զբաղելով բաւականանալը՝ վտանգը հիմակու հիմա ետ ձգել կրնայ և ոչ թէ բոլորովին վերցնել։ »

Ընդհանուր պաշտօնեաներուն վերջին ժողովին մէջ Նաբիրը ծովապետին մէկ հեռագրալուրը կարդացուեցաւ, ուսկից կ'երեւայ որ մօտ օրերս Պալթիկի մէջ մեծ գործողութիւն մը պիտի ըլլայ։ Այս հեռագրալուրը չի հրատարակուեցաւ, որպէս զի Ռուսիոյ տերութիւնը չի կրնայ հասկընալ Նաբիրը ծովապետին պատերազմի ձեւը, որ խիստ վարպետութեամբ շինուած է ու ապահովութեամբ կը յաջողի, կ'ըսեն։

Պաղթիկի մէջ՝ Նաբիրը ծովապետը՝ Գաղղիոյ նաւախումբին ու Բլիումրիճ ծովակալին նաւերուն հետ միանալով յունիս 9/21 ին Բրօնշթատի առջեւ հասած պիտի ըլլայ։ Ուստից հաշուելու ֆրկատներուն թեթեւ նաւերը և շրջենաւերը, ան նաւախումբը 35 ճակատամարտի մեծ նաւ ունի պաշտպանակաւոր ու տարագաստուր։

Ընդհանրական Սէն լրագիրը յունիս 24 թուով կը ծանուցանէ, թէ միացեալ նաւախումբներուն մեծ մասը՝ որ 40 էն աւելի նաւերէ կը բաղկանայ, Բրօնշթատի կղզոյն արեւմտեան ծայրը տեսնուեր է։

Աթոքսմէն յունիս 16 թուով հեռաւորեալը կը գրեն անգղիական Տէյլի—Նէ— լրագրին։

» Ամսոյս 8 ին անգղիացիները առանց դիմադրութեան Թօրնէօի տիրեցին։ Կ'ըսեն թէ անգղիացիներն ան քաղաքը ամրացընելով իրենց զօրքերուն կայան պիտի ընեն։

Վոբէնհակէն յունիս 20 թուով հեռաւորեալ լուրերը կուգան անգղիական Սէնտինէլ—Բրօնէ՛լ լրագրին։

» Մանաւոր նամակներէ կ'իմացուի, որ ռուսերը Արեւելեան Ֆինլանտիայի Կամլա Բառլէպի նաւահանգստին մէջ սնգղիացւոց երկու մակոյկը ընկղմեր են, որոնց մէջ սպայ մը ու քառասուն զինուոր կար։ Հեռաւոր յիշեալ նաւահանգստին ռմբակոծութեանը կ'սպասուէր, որն որ կը պաշտպանէին 1000 ռուս և 100 խաղալիս։ Պրահէսթատի մէջ ռուսաց կորուստը մէկ միլիոն և Իւլէպերկի մէջ երեք միլիոն քարպովանց կը հաշուեն։ »

— « Անգղիացւոց Էրեբոս և Վալբրոս պատերազմական շրջենաւերը Բուռնի նաւահանգստին ծովեզերքը և Բօհմի մէջ ալ մանր մունր շէնքեր կործանեցին։ Բայց զէուշցան թօրնէօի վնաս հասցնելէ։ Կամլա Բառլէպի գործին վրայ տեղեկութիւններ առնուեցան։ Օրէն և Վ.է-ԼԷ-ը պատերազմական նաւերը 150 հոգի ցամաքը հանեցին։ Հոն պահուրտած ռուսի հրացանաւորները անոնց վրայ յարձակեցան և 5 թնդանօթով ծածուկ մարտկոցէ մը ալ վրանին կրակ ըրին։ Պարինկթըն տեղակալը, և 5 զինուոր սպաննուեցան. 2 սպայ ու 14 զինուոր ալ վիրաւորուեցան։ Մակոյկ մը կորսուեցաւ. 28 զինուոր և մէկ նաւապետ տեղակալ մը ռուսաց ձեռքը գերի ինկան. ռուսերուն ալ հրամանատարը սպաննուեցաւ։ Ռուսաց Պորնաբլիւնոի նաւահանգստին հրամանատարը պաշտօնէն հանուեցաւ և բոլոր նաւատները գաւառին ներսերը խրկուեցան։ »

Գաղղիոյ լրագիրները Վ.իլհելմայէն հեռագրով լուր առած կը ծանուցանեն, թէ Ռուսիոյ առաջարկութեան պատասխանը Բեռլինէն Վ.իլհելմ հասեր է։ Մանրամասն պաշտօնական լուրերն ալ կ'ըսէ, թէ Դանուբեան իշխանութեանց մէջ գտնուած բոլոր ռուսաց զօրքերը Բրուսիա պիտի անցնին։

Եւրոպական լրագիրները Բեռլինէն լուր առած կը ծանուցանեն, թէ Ռուսիոյ պատերազմի պաշտօնեայ և կայսեր բանակի օգնական Տօլկորուքի իշխանը ամսոյս 13 ին Բեռլինէն ելեր է Դանուբեան երկիրները գալու համար, ուր Նիկողայոս կայսեր կողմէն կը խրկուի զօրքերուն վիճակը և պատերազմական գործողութիւններուն ընթացքը քննելու ու իրեն ճիշդ տեղեկութիւններ տալու համար։ Կ'ըսեն թէ ան որոշումը ցաւալի ազդեցութիւն մը ըրեր է Բեռլինի մէջ։ Կը հետեւցընեն եղեր ասկէց, որ ռուսաց զօրքերը խիստ գէշ վիճակի մէջ եղած պիտի ըլլան, որ կայսրը իր պատերազմի պաշտօնէին ասանկ պաշտօն մը յանձնեց։

Ռուսաց բանակին բժիշկներուն տուած տեղեկութիւններէն կ'իմացուի, որ Սիլիսթրէի առջեւ վիրաւորուած զօրքերուն հարիւրին 40ը մեռեր են, որ կարգէ դուրս բան է, կ'ըսեն։

Նոյն լրագիրները Բեռլինէն յունիս 13 թուով լուր առած կը ծանուցանեն, թէ Դանուբեան երկիրներուն մէջ եղած ռուսաց զօրապետներէն մէկ քանին և զինուորական հրամանատարներուն խիստ շատը պիտի փոխուին։

Անգղիոյ ու Գաղղիոյ լրագիրներէն մէկ քանին հեռագրալուր մը կը հրատարակեն, որուն մէջ ըսուած է, թէ Դանուբի վրայ պատերազմող ռուսաց Լիւտէրս զօրապետը մեռեր է։ Բասքէվիչ իշխանին առողջութիւնն ալ միշտ գէշ վիճակի մէջ է։ Վերջապէս Օսթէն—Սաքէն զօրապետն ալ բաւական ծանր հիւանդութենէ մը բուռնելով՝ Օտեսայի կառավարչութիւնը թողելու ստիպուեր է, կ'ըսեն։

Փուքրէշէն յունիս 24 թուով կը գրեն, թէ ռուսաց Շիլտէր զօրապետը Սիլիսթրէի առջեւ ոտքէն զարնուած ըլլալով՝ ոտքը կորել հարկ եղեր է, և յաւին չի դիմանալով մեռեր է։

Վիէննայէն հեռագրով հետեւեալը կը գրեն Գաղղիոյ Մոնիթէօ— պաշտօնական լրագրին։

« Փուքրէշէն յունիս 20 թուով առնուած գիրերը կը ծանուցանեն, թէ ռուսերը ետ քաշուելու պատրաստութիւններ կը տեսնեն հոն. ու կ'ըսեն թէ յունիս 27 ին ճամբայ պիտի ելլեն։ Դրամանատուկները, գիւանները, պաշտօնատարները, զինուորները, գերագոյն հրամանատարը պիտի մեկնին։ Մեծ շփոթութիւն մը կը տիրէ Վալաքիայի մայրաքաղաքին մէջ։ »

Մոնիթէօ—ին ան տուած լուրը ճըշ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ս.ԱՏԻԿ

ԿԱՄ

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Շարունակութիւն[1])

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

Ժամագրութիւն։

Երբոր Ս.ատիկ Պարայ էր, երկնային բանակին (ասպարէզին) քուրմերը միաբերնին գրին որ զանիկա պատժեն. ինչու որ կրեալ իրկած ծաղկահատակ ոգեւորներուն բոլոր գոհարեղէններն ու զարդերը իրաւամբ իրենց կ'ինար։ Ասոր մեծ բան մը չէր թէ որ Ս.ատիկը այրէին ասանկ վնասակար իրաղ մը իրենց խաղալուն համար։ Երան զանիկա ամբաստանեցին, թէ երկնային բանակին վրայ մեղայ կարծիքներ ունի։ Իրենք եղան դատաւոր ու վկայ. երդում ըրին որ Ս.ատիկին բերնէն լսեր էին, թէ աստղերը ծովը չեն մտնար։ Այս սոսկալի հայհոյութիւնը գաւառարնները սարսափեցուց. մնաց մեռաց որ հաղուստնին պիտի պատռէին ան ամբարիշտ խօսքերը լսելով, և կ'ընէին ալ անշուշտ՝ թէ որ Ս.ատիկ անոնց դինը վճարելու ստակ ունենար։ Բայց իրենց սատիկ կսկիծէն զանիկա քիչ քիչ կրակով այրել տալու գոհ եղան։ Սէգոկ յուսահատած՝ պարապ տեղը մինչ նորգութի ըրաւ բարեկամը ազատելու, և վերջապէս լռելու սոխպուեցաւ։ Իսկ ծաղկահատակ այրի Էլմնան՝ որ Ս.ատիկին պատճառովը կեանքը սիրելու սկսեր էր, միաքը դրաւ զանիկա կրակէն ազատել, որուն ինչ խաբեբայական սովորութիւն ըլլալը արդէն Ս.ատիկ հասկցուցած էր իրեն. իր գիտաւորութիւնը միաբին մէջը պտրացուց առանց մարդու մը իմացընելու։ Ս.ատիկ միւս օրը պիտի այրէր. ուստի Էլմնա մինակ նոյն գիշերը կրնար զանիկա ազատել։ Հաւասիկ ան ողբմած ու խոհեմ կնոջը բանեցուցած հնարքը։

Նախ՝ անու շահոտութիւններով օծուեցաւ, ամենաճոխ և ամենապճնալից զարդերով իր գեղեցկութիւնը աւելի պայծառացուց, հոգը ելաւ ասպարէզուն քրմապետին գնաց ու խնդրեց անոր հետ գաղտնի տեսութիւն մը ընել։ Երբոր Էլմնա պատկառելի ծերաւնիին առջեւը ելաւ, այսպէս խօսեցաւ։ « Ով մեծ Էրէլին անդրանիկ որդին, Ցուլին եղբայրը, մեծ Շան հօրեղբօրորդին (ասոնք քրմապետին պատուանուններն էին), և կայ ձեզի իմ խղճիս կասկածները խոստովանելու։ Շատ վախ ունիմ որ ահագին մեղք մը գործեցի սիրելի երկանս խաբայկին վրայ չէրուելով։ Երբաւ ի՞նչ ունէի պահելիք, միթէ ան կորսուական մարմինս, որ արդէն թարշամած է։ » Այս խօսքերը ըսած ատենը մեսաքսեայ շալիկին երկար թեւերուն մէջէն աքանչելի գեղեցկութեամբ ձիւնի պէս ճերմակ բազուկները ցուցուց։ « Կը տեսնէք, ըսաւ, որ ատոնք բան մը ըսել չեն։ » Քրմապետը սիրտէն վկայեց որ մեծ բան ըսել են։ Աչուընեն ան վկայութիւնը տուին ու բերանն ալ աչուընեուն ըսածը հաստատեց. երդում ըրաւ, որ կենացը մէջ անանկ գեղեցիկ թեւեր տեսած չէր։ « Աչիսս, ըսաւ որբեւարին, թեւերս միւս կողմերէս քիչ մը աւելի գեղեցիկ կրնան ըլլալ։ Բայց շիտակ ըսէք, արդեօք ճիտս ուշադրութեանս արժանի է մի։ » Այս ըսելով՝ բնութեան ամենէն հրաշակերտ կուրծքը բացաւ ցուցուց։ Փղոսկրեայ (ֆիլ տիշի) խնձորի մը վրայ վարդի կոկոն (զօնչէ) մը՝ անոր քով ոսկեայ (շիմշիր) վրայ ոսկենկ (քէօք պոյտ) ներկով ներկուածի պէս պիտի տեսնուէր, ու լոգարանէն ելնող գառնուկներուն մորթը անոր քով թուխ (գոյու) գեղին պիտի երեւար։

Ան ճիտը, ան գեղեցիկ խոշոր սեւաչլջները, որ անուշ բոյով մը կը նուաղէին, ան շուշանի (զամպագ) ապիտակութեամբ ծիրանափայլ այտերը, ան քիթը, որ Լիբանանի աշտարակին երկայնութիւնը չունէր, ան շրթունքները որ Արաբիայի ծովուն ամենէն գեղեցիկ մարգարիտները ծածկող բուստէ (մէրճան) ժապաւէններու կը նմանէին, վերջապէս ան ամեն գեղեցկութիւնները ծերունին տեսած ատենը կարծեց թէ քան տարու էր։ Կապկպելով մը սիրոյ յայտարարութիւն ըրաւ կնոջը։ Էլմնա զանիկա տանի բարբաջած տեսնելով, Ս.ատիկին ազատութիւնը խնդրեց։ « Ափսոս գեղեցիկ տիկինս, ըսաւ քրմապետը. թէ որ ես ազատութիւն չնորհեմ, իմ ներողամտութիւնս օգուտ մը չի պիտի ընէ, ինչու որ երեք ընկեր ունիմ, պէտք է որ անոնք ալ հաճութիւն տան։ » — « Այնոս չունի, դուք ստորագրեցէք. ըսաւ Էլմնա։ » — Գլխուս վրայ, պատասխանեց քրմապետը. բայց ան պայմանաւ որ ասոր փոխարէն ձեր սէրը վայելեմ։ » — « Զարմանալի պատիւ կ'ընէք ինձի ադ առաջարկութիւնը ընելով՝ ըսաւ Էլմնա, միայն թէ արեւը մարը մնա

մարիտ է։ Պալաքիայէն Կ. Պոլիս եկող վերջին գիրերը կը ծանուցանեն, թէ ռուսերը Պուքրէշ պարպեցին, ու ետ քաշուած ժամանակին բոլոր գաւառը կողոպտեցին ու ամէն կողմ կրակ ձգեցին։

Անգլիական թերթերը կը ծանուցանէ, թէ Անգլոյ կառավարութիւնը միաբ ունի խաղաղական Եվկիանոսի մէջ Ռուսիոյ տերութեան ունեցած Սիթքա և ուրիշ բոլոր նաւահանգիստներուն տիրելու։

Պրիւսելէն յունիս 13 թուով հետեւեալը կը գրեն։

«Այս օրերս հոս մեծ միտալ մը շինուեցաւ Անգլոյ ու Գաղղիոյ դաշնակցութեանը յիշատակ ըլլալու համար։ Այս միտալը մեծ վարպետութեամբ շինուած գեղեցիկ գործ մըն է։ Միտալին մէկ կողմը Վիքթորին կենդանագիրն է բոլորաքը ութը փոքրիկ շրջանակներով, որոնց մէջ հետեւեալ անունները կը կարդացուին։ Նբօլէոն, Բամպրէճ, Ուէլինգթոն, Պա-ալէ, Սէնթ-Արնօ, Ուալեան, Տընպաս, Համլէն, Ռէնիա, Գարդիներ, Ռիզ, Լիսթր։ Միւս կողմը բուրգ մը շինուած է, որուն վրայ Պատմութեան Ոգին՝ Վիքթորիա ու Նբօլէոն անունները կը գրէ, և ասանուններուն տակը հետեւեալ մարգարէական բառերը գրուած են. Ամ-ոնգ ո-Դանո-էը աղաթ պիտի ըլլան։ Միտալին վերի կողմը թուականին տեղը աս արձանագրութիւնը կը կարդանք. Գաղղիա ո-Անգլիա միաբանեալ ի պաղպանութիւն։ Միտալին վարի կողմն ալ կը տեսնուի խաչակիրներուն սա խօսքը, որ պատերազմի ժամանակ կը պոռային. Աստուած ասանկ կամ-ը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռումելիի կայսերական բանակին գերագոյն սպարապետ Իսմէր փաշային կողմէն յունիս 29 ին Բ. Դուռը եկած պաշտօնական գիրերը կը ծանուցանեն, թէ անցեալ ուրբաթ օրը (յունիս 25) Ռուսճուգի կողմերը Հասան Հագգի փաշային հրամանատարութեանը տակ գտնուած կայսերական զօրքերը՝ Ռուսճուգի առջեւը եղած Դամա կղզին վրայ քալեցին։ Նոյնպէս Մօգան-օղլու։ կղզւոյն մէջի կայսերական զօրքերն ալ Էրկէօկի վրայ քալեցին։ ռուսերն ասոնց տեսնելով Էրկէօկէն ու Իսալաօղլա գեղէն մեծ բազմութեամբ և բազմաթիւ թնդանօթներով օսմանեան զօրաց վրայ յարձակեցան։ Այն միջոցին Ռուսճուգի կողմէն բաւական շատուր զօրք կայսերական զօրաց օգնութեան հասնելով, օսմանեանք Ռուսճուգի թընդանօթներուն օգնութեամբը տասնու կէս ժամու չափ պատերազմեցան այնպիսի մեծ քաջութեամբ, որ ռուսերը չարաչար յաղթուելով ցիրուցան եղան, և Դանուբի վրայ ունեցած կամուրջներուն և Էրկէօկի առջեւ ունեցած նաւակներուն ու ուրիշ մանր մունր ամրութիւններուն պրելով փախան։ Ռուսերն ասոնց մէջ 5000 ի չափ մեռեալ ու շատ ալ վիրաւոր ունեցան։ Իսկ օսմանեանք ընդ ամենը 500 ի չափ մեռեալ ու վիրաւոր ունեցեր են։

Զիւրիւք Սուլի մօտ յունիս 4 թուով օսմանեան զօրքերուն ու ռուսաց մէջ եղած պատերազմին հետեւանքներուն վրայ Տրապիզոնէն հետեւեալը կը գրեն մայրաքաղաքիս գաղղիերէն ժուռնալ լրագրին։

«Յունիս 4 ին արիւնահեղ կռիւն եղաւ, չորս հազար օսմանեան կանոնաւոր զօրք Զիւրիւք Սու քաշուեցան։ Ամէն բերանը վախ կար, թէ ռուսերը խիստ շատ գերի բռնեցին. բայց պատերազմին հետեւեալ օրը ու երկու օր ետքը՝ աս զօրքերէն 4000 հոգի Զիւրիւք Սու հասան։ Սելիմ փաշան անմիջապէս իր զօրքերը կարգի դրաւ, և Իսէրի-Խայրէի շոգենաւին ձամբայ ելլելու ժամանակը՝ արդէն կանոնաւոր զօրքերը Զիւրիւք Սուլի բոլորտիքը գտնուած զինուորական դիրքերը բռներ էին։

«Յունիս 4 ին պատերազմին մէջ Պաթումի քաղաքական կառավարիչ Հաճի Ահմէտ փաշան վիրաւորուած է։ Ինչպէս անցեալ անգամ ըսուած էր, այլ Համիտ փաշան։

«Սելիմ փաշային զօրքերը մեծ պէտք ունին վրանի, հագուստի, սաանի (թէնճերէ) ու ստակի։

«Յունիս 4 ին պատերազմին այն կերպով վերջանալուն պատճառը պաշը պօղուզները եղան՝ ռուսաց դէմ չի դնելով։ Անատօլուի բանակին բոլոր պաշը պօղուզներէն՝ միայն Զիւրիւք Սուլի ու Պաթումի պաշը պօղուզները աղէկ ծառայութիւն ըրին մինչեւ աս օրը։ միւս պաշը պօղուզները գէշ կը վարուին, և իրենց դէմ գրգռեցին ան երկիրներուն բնակիչները, որոնք կը փափաքէին կայսերական դրաշակին տակը պատերազմելու։ Ասոնց թիւը աւելցնելու տեղ աւելի օգտակար կ'ըլլար պակսեցնել։

«Այսօր լուր առինք, որ Կարսի բանակին մէկ գունդին հրամանատար Գերիմ փաշան ըսելով որ ռուսաց Անարծնկբսֆ զօրապետը յունիս 4 ին կռուէն ետեւ խումբ մը զօրք Խալխա կը խրկէ, իր զօրքերովը ձորի մը անցքերը բռնելու է, ուրիշ պիտի անցնէին անպատճառ ռուսերը Խալխա երթալու համար։ Այս դիրքը բռնելէն երկու օր ետքը, թշնամին որ 6000 ռուսէ ու 6000 վրացիէ կը բաղկանար, հոն հասնելով, Գերիմ փաշան թէպետ և թուով քիչ բայց զօրաւոր դիրքի մը մէջ ըլլալով, մեծ քաջութեամբ ռուսաց վրայ յարձակեցաւ, և զանոնք յաղթելէն ու 400 գերի բռնելէն ետեւ, զանոնք սոխրեց ետ քաշուելու, որոնք 6 թնդանօթ թողուցին, կ'ըսեն, կայսերական զօրաց ձեռքը։»

Կարսէն առնուած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Օսմանի Մուսթաֆա փաշան 30.000 զօրքով Կարսի շրջակայքերը կը կենայ Ալեքսանտրօպոլէն քիչ հեռու։ Օրուան առողջութիւնը վիճակը շատ աղէկ է. նոր ստակ եկեր է բանակը։ Սպարապետը՝ իր բռնած դիրքերուն մէջ՝ ռուսացմէ վախ չունի և մտերս սպասուած օգնութիւնները հասնելուն պէս՝ պատերազմի պիտի սկսի։ Երկու ռուսաց սպայ Կարսի բանակը եկեր են խրբեւ փախստական, բայց շատով հասկցուեր է, որ լրբաւեաս են։

Նախընթաց թուով ծանուցեր էինք, թէ 300 ի չափ ռուսաց զօրք՝ որ անցեալները Սեւ ծովու մէջ Պալաքլաւա հրանդանին քովը գերի բռնուեցան անդրկիրցւոյ նաւերէն, այս օրերս մայրաքաղաքս բերուեցան ու ծովային հետեւակներուն զօրանոցը դրուեցան։ Այս գերիները ուրբաթ օրը անգլիական Ֆիորդ շոգեշարժ ֆրիգատներին մէջ դրուելով Սեւ ծով խրկուեցան։ Կ'ըսեն թէ անցեալները Օսէսայի առջեւ ընկղմած անգլիական թայլը՝ շոգենաւին նաւատորմեղուն հետ պիտի փոխանակուին, որոնք ռուսաց ձեռքը գերի ինկած են։

Վառնայէն եկած նամակները կը ծանուցանեն, թէ բարձրապատիւ Նաբօլէոն իշխանին հրամանատարութիւնը յանձնուած Օսմանեան զօրաց խումբը յիշեալ քաղաքը հասնելուն պէս՝ մէկ մասը՝ հետեւակներն ու թնդանաձիգները՝ նաւերը դրուեցան Պաթումի կայսերական զօրաց հետ միանալու համար, որոնց հրամանատար Սելիմ փաշան շաբաթ օրը աւստրիական Մրապիոմ շոգենաւով մայրաքաղաքս եկած է։

—Այն նամակները կը ծանուցանեն, թէ Իսմէր փաշան և Սէնթ-Արնօ մարաքախաը՝ Տոպրոճա մարդ խրկելով խմացեր են, որ ռուսերը գրեթէ բոլորովին քաշուեր են այն կողմերէն։

Ընդհանուր հինգշաբթի իրիկուան ժամը 10 ին միջոցները տասնըչորս նաւ մոտան կայսերական նաւատորմը, որոնք աս օրերս գերի բռնուեր են Սեւ ծովու մէջ անգլիացւոյ ու գաղղիացւոյ պատերազմական նաւերէն։

Բ. Դուռը միշտ պատրաստ ըլլալով Գաղղիոյ ու Անգլիոյ բարեկամական առաջարկութիւնները մտիկ ընելու, և յուսալով, որ Աթէնքի նորընտիր պաշտօնեաները պատրաստ են երկու տերութեանց յարաբերութիւններուն մէջ նախընթաց պաշտօնեաներուն ընթացքէն տարբեր ընթացք մը բռնելու, կը հաճի որ հելլենական դրօշակով նաւերը Օսմանեան նաւահանգիստներուն մէջ ընդունուին, ան պայմանաւ որ հելլենական կառավարութիւնը զինքը գոհ ընէ, քիչ ժամանակի մէջ՝ երկու տերութեանց մէջ գտնուած բոլոր դժուարութիւնին ու խնդիրները լուծուին, ու հելլենացի աւազակներուն Օսմանեան երկրին վրայ յարձակելուն պատճառաւ կայսերական կառավարութեան ըրած ծախքերուն ու իր հպատակներուն կրած վնասներուն համեմատութեամբ հատուցում ընելու երաշխաւորութիւն տուն իրեն։ Այս

գիրքը մարդ խրկեց դատաւորներուն որ կարեւոր գործի մը համար իր տունը գան։ Ինքն ալ դացին։ Էլմնա ցուցուց անոնց քրմապետներուն ստորագրութիւնները, և պատմեց անոնց թէ ինչ պայմանով Օտիկին աղատութիւնը իրեն ծախեր էին։ Քրմապետները մէկիկ մէկիկ որոշեալ ժամուն հասան և ամէնքն ալ զարմացան իրենց ընկերակիցները հոն տեսնելով, և մանաւանդ ափշեցան մնացին երբոր դատաւորները հոն գտան, որոնց առջեւն իրենց խոստաւակութիւնը երեւան ելաւ։ Օտիկ ազատեցաւ։ Մէգոկ այնչափ զարմացաւ Էլմնային ճարտարմտութեանը վրայ, որ զանիկա իրեն կին ըրաւ։

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Պարահանգէս։

Մէգոկ աւելարարական գործերու համար Մերէնտիպ կղզին պիտի երթար, բայց իր ամուսնութեանը առջի ամսուն մէջն ըլլալով (որն որ ինչպէս ըսինք մեղրի ամիսն է), չէր կրնար կինը թողուլ և ոչ իսկ միտքէն կ'անցուներ անկէ հեռանալը։ Ուստի իր Օտիկ բարեկամին ազաչեց, որ իրեն համար այն ճամբորդութիւնը ընէ։ «Փոսա, կ'ըսէր Օտիկ, պէտք է որ Աբարաէէն աւելի հեռանամ, բայց պարտաւոր եմ իմ բարեբարեկամս ծառայելու, ըսաւ, ըսաւ ու ճամբայ ելաւ։

Երբոր Մերէնտիպ հասաւ, քիչ առեղէն արտաքոյ կարգի մարդ մը սեղանէն հոն, վաճառականներուն մէջ ծագած վէճերուն իրաւարար, խմաստուններուն բարեկամ և սակաւաթիւ խորհուրդ հարցընող անձանց ալ խորհրդական եղաւ։ Մերէնտիպի թագաւորը ու պէս Օտիկին հետ տեսնուիլ, և շատ մը հասկցաւ անոր ինչ ձիրքերու տէր մարդ ըլլալը. անոր խմաստութեանը վրայ վստահութիւն ունեցաւ ու իր բարեկամին ըրաւ։ Թագաւորին ընտանութիւնն ու համարումը Օտիկը ահուդողի մէջ ձգեցին։ Գիշեր ցերեկ միտքը կը բերեր Աստծոյմոր թագաւորին բարեկամութիւնէն գլխուն եկած փորձանքները։ «Թագաւորը ինձի կը հաւնի, կ'ըսեր ինքնիրեն, արդեօք ինձի գէշութիւն մը չի՞ պիտի գայ։» Սակայն չէր կրնար անոր գգուանքներէն ազատիլ, ինչպէս որ ճշմարիտը ըսելով Նապուսան, Մերէնտիպի թագաւորը՝ Աթիայի ամենաբարի իշխաններէն մէկն էր, ու հեռը խօսողն անկարելի էր որ զանիկա չի սիրէր։

Այս բարի իշխանը միշտ կը գովէին կը խաբէին ու կը կողոպտէին. ամենուն քով մեծ վայթ մը կար անոր գանձերը կողոպտելու։ Մերէնտիպ կղզին ընդհանուր հարկահանը՝ անդադար աս օրինակը կուտար, որուն հաւատարմութեամբ ուրիշներն ալ կը հետեւէին։ Թագաւորն աս բանը գիտէր. ամէն ամէն իր գանձապետը կը փոխէր, բայց չէր կրցեր վերցընել ան հատատուն սովորութիւնը, որ էր թագաւորին եկամուտները երկու անհաւասար կոտրի բաժնել, որոնց էն փոքր կոտրը Նորին Վեհափառութեանը կուգար և մեծագոյն մասը գործակալները կը կլլէին։

Նապուսան թագաւորն իր աս վիշտը խմաստուն Օտիկին յայտնեց։ «Դուն որ, ըսաւ, այնչափ աղէկ բաներ գիտես, արդեօք հնար մը չէ՞ս գիտեր գանձապետ մը գտնելու որ զիս չի կողոպտէ։» Ընշուշտ, պատասխանեց Օտիկ, անվստահելի միջոց մը գիտեմ՝ քեզի հաւատարիմ մարդ մը գտնելու։» Թագաւորը՝ ուրախանալով գրկեց անիկա ու հարցուց թէ ի՞նչ միջոց պիտի բանեցունէ։ Օտիկ պատասխանեց. «Ուրիշ բան պէտք չէ ընել, եթէ ոչ՝ գանձապետութեան ցանկացողները պարել տալ. ով որ ամենէն թեթեւ խաղայ, անշուշտ ամենէն անխարդախն է։» — «Լաւագոյն կ'ընես, ըսաւ թագաւորը, ահաւասիկ նուէն քով մեծ վայթ մը կար անոր գանձերը կողոպտելու։ Մերէնտիպ կղզին ընդհանուր հարկահանը՝ անդադար աս օրինակը կուտար, որուն հաւատարմութեամբ ուրիշներն ալ կը հետեւէին։ Թագաւորն աս բանը գիտէր. ամէն ամէն իր գանձապետը կը փոխէր, բայց չէր կրցեր վերցընել ան հատատուն սովորութիւնը, որ էր թագաւորին եկամուտները երկու անհաւասար կոտրի բաժնել, որոնց էն փոքր կոտրը Նորին Վեհափառութեանը կուգար և մեծագոյն մասը գործակալները կը կլլէին։

Նապուսան թագաւորն իր աս վիշտը խմաստուն Օտիկին յայտնեց։ «Դուն որ, ըսաւ, այնչափ աղէկ բաներ գիտես, արդեօք հնար մը չէ՞ս գիտեր գանձապետ մը գտնելու որ զիս չի կողոպտէ։» Ընշուշտ, պատասխանեց Օտիկ, անվստահելի միջոց մը գիտեմ՝ քեզի հաւատարիմ մարդ մը գտնելու։» Թագաւորը՝ ուրախանալով գրկեց անիկա ու հարցուց թէ ի՞նչ միջոց պիտի բանեցունէ։ Օտիկ պատասխանեց. «Ուրիշ բան պէտք չէ ընել, եթէ ոչ՝ գանձապետութեան ցանկացողները պարել տալ. ով որ ամենէն թեթեւ խաղայ, անշուշտ ամենէն անխարդախն է։» — «Լաւագոյն կ'ընես, ըսաւ թագաւորը, ահաւասիկ

հատուցումը որոշելու համար յանձնարարական ժողով մը կազմուեցաւ, որ կը բաղկանայ մէկ գաղղիացի, մէկ անգլիացի, մէկ օսմանցի և մէկ հելլենացի պաշտօնատարէ։ Օսմանեան պաշտօնատարը Բ. Դրան Թարգմանատան անդամ Միւսթէմ պէյն է, որ ուրբաթ օրը աս գործին համար Սէլանիկ գնաց։

Աս կարգադրութիւնը՝ որ կայսերական կառավարութեան իրաւանցը ու պատուոյն համաձայն է, աս օրերս ծանուցագրով մը Գաղղիոյ ու Անգլիոյ դեսպաններուն ծանուցուեցաւ։

Թալատքայի մէջ հելլենացւոց ձեռքէն առնուած տասը դրօշակ կիրակի օրը մայրաքաղաքս եկան և Բ. Դուռը տարուելով քանի մը վայրկեան բարձրապատիւ մեծ Նպարքոսին աչքին առջին դրուեցան։

Օգոստոսի առաջնակարը՝ ֆերիք Մուսթաֆա փաշային տա վերջին պատերազմներուն մէջ ըրած քաջութիւններն ու անձնանուէր ծառայութիւնները վարձատրելու համար՝ Միւշիրութեան բարձր ատիճանը տալով անոր, Սօխում գալէի զինուորական կառավարիչ անուանեց։

Յունիս 26 ին կայսերական հրամանաւ՝

Մաղլամ պէյը պատերազմի պաշտօնէին խորհրդական (միւսթէշար) անուանեցաւ։

Երդարութեան բարձրագոյն ատենին անդամ Մուսթաթ պէյը՝ կայսերական բանակներուն ծախուցը անօրէն անուանեցաւ։

Պատերազմի պաշտօնէին խորհրդական Նաֆի էֆէնտին՝ Երդարութեան բարձրագոյն ատենին անդամ անուանեցաւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԼԻԱ։ Ներքին գործոց պաշտօնեայ Պ. ոը Ռէոսինեի պաշտօնէն հրաժարեցաւ ու տեղը Օրէնագրական ժողովին Նախագահ Պ. Պիլօն գրուեցաւ։ Ծանրէօ ըսագիրը կայսեր մէկ նամակը կը հրատարակէ Պ. Ռէոսինեիին խրկուած, որուն մէջ ըսուած է, թէ Պ. ոը Ռէոսինեի իր առողջութիւնը վիճակին պատճառաւ գործէ կը հեռանայ։ Վ. Նպաբօլէոն Պ. կայսրը սրտանց շնորհակալ կ'ըլլայ Պ. ոը Ռէոսինեիին քսան տարիէ ի վեր իրեն ըրած անձնանուէր ծառայութեանցը համար, և իր սիրոյն ապացոյց՝ Պատուոյ—Լեգէոնի մեծ ըսպայութեան խաչանշանը կը շնորհէ անոր։

—Կառավարութիւնը աս օրերս շուներուն վրայ տուրք դնելու օրինագիր մը առաջարկեց Օրէնագրական ժողովին։ Բան տարիէն աւելի կայ, որ աս օրէնքը զանազան պատճառներով ետ մնացած է։ Կը յուսացուի որ աս անգամ պիտի հաստատուի։ Վիճակագրական հաշիւներէն կ'իմանանք, որ Գաղղիոյ մէջ մասնաւոր մարդոց ունեցած շուներուն թիւը 4 միլիոնի կը հասնի։ Մեն մէկ շան կերածը օրը 10 սանթիմ (20 փարայ) հաշուելով՝ 4 միլիոն շուներուն կերածը կընէ մէկ օրը 400 հազար ֆրանք կամ 2 միլիոն ղուրուշ, որ մէկ տարին 146 միլիոն ֆրանք կ'ընէ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ ուրբաթ օրը Մեծապատիւ Միսաք Էմիրան փառաւոր հացկերոյթ մը ըրաւ սերութեան նախարարներուն իւր Էրենի գեղի ամարանոցին մէջ։

Ներկայ գտնուող հրաւիրեալներն էին՝ բարձրապատիւ Մեծ Եպարքոս Մէհմէտ փաշան, բարձրապատիւ Ռէշիտ փաշան, Վ. սեմափայլ Ինֆաթ փաշան, Վ. սեմափայլ Էլի Ղալիպ փաշան, Վ. սեմափայլ Մուսթաֆա փաշան, բարձրապատիւ Ռեշիտ փաշային քորը որդիքը, և ուրիշ քանի մը երեւելի պաշտօնատարներ։ Աս բարձրատիճան հրաւիրեալց սեղանակից էին Մեծապատիւ Միսաք Էմիրան և Դերտարդոյ Յակոբ աղան Կրճիկեան։

—Ուրբաթ օրը անգլիացի Աքտալէթ զօրապետը անգլիական Սէրէվ լէնդրն շոգենաւով Վառնա գնաց։ Աս շոգենաւին մէջ անգլիացի ձիաւորներ կային, ու հետն ալ ուրիշ շոգենաւ մը կար, որ քանի մը պաշարակիր նաւեր կը քաշէր։

—Ընդրիանուպոլսէն յունիս 21 թուով կը գրեն, թէ հոն գտնուող բոլոր գաղղիական զօրքերը ճամբայ ելեր են Սեւ ծովու Պուրկասը երթալու համար, ուսկից Դանուբի եղերքները պիտի երթան։

—Գաղղիական Թրիոն. շոգենաւը շաբաթ իրիկուն երկու մեքենագէտ, խումբ մը ուղեհորդ* և քառասուն հանքահան տարաւ Իրէյլի, որոնք հոն գտնուած գետնածուխի հանքը բանեցընելու կ'երթան, որն որ շատ օգտակար պիտի ըլլայ միացեալ նաւախումբներուն։

—Անցեալ չորեքշաբթի մայրաքաղաքս հասնող գաղղիական Ալէքսանդրիոյ շոգենաւը՝ պարտաւորեցաւ երեք օր քառանթինա պահելու, ըստ որում շոգենաւին բժիշկը ծանոյց, որ նաւուն մէջ գտնուող գաղղիացի զինուորներէն մէկ քանին քոլէրայէն հիւանդացեր են ճամբան։

—Ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը ժամը 2 ին միջոցները Մահմուտ փաշա Ֆիւրքճի խանին մէջ հրդեհ պատահելով, բոլոր վաճառականները (օտա) բաց ի խանին ներսի կողմը գտնուած Ֆիւչիւք խան ըսուած մասէն, և բարձրապատիւ մեծ Նպարքոսին խորհրդական (միւսթէշար) Շէվքէթ պէյին տանը կանանոցը (հարէմ) այրեցաւ։

Կիրակի գիշեր ալ Գանտիլլի հրդեհ պատահելով, 15 ի չափ հայու տուն այրեցաւ։

—Պրուսայէն մեր արդոյ թղթակիցը յունիս 23 թուով կը գրէ, թէ անցեալ կիրակի (յունիս 20) իրիկուան ժամը իններուկէսին միջոցները Սէթ պաշը ըսուած թաղին մօտերէն հրդեհ ելլելով, ութսունի չափ հայու մեծամեծ տուներ և քանի մը ալ տաճկի տուն 7 ժամու մէջ մոխիր դարձուցեր է։ Աս ահագին հրդեհին առաջքն առնելու համար բարձրապատիւ կուսակալ Էլի փաշան և իր Բեհտեհ պէյը ամենայն ոգւով աշխատեր են, բայց դժբաղդաբար հրդեհին սկսած ատենը քաղաքին ջուրը թող տրուած ըլլալով, և մարելու ու փլցուցնելու գործիքներն ալ ուշ հասնելով՝ կրակը սաստկացեր է և առաջքը չէ կրցեր առնուիլ, որով բազմաթիւ Հայ գերդաստաններ վերջին խեղճութեան ու յուսահատութեան մէջ ինկեր են։ Մինակ Հայոց ազգին եղած վնասը 13 միլիոն ղուրուշ (քսանը վեց հազար քսակ) կը հաշուեն։

* Զօրաց գունդերուն առջեւէն գացող տապարաւորներ, որ ճամբաները կը հարթեն, անտառները կը կտրտեն. Լայն Լայն։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

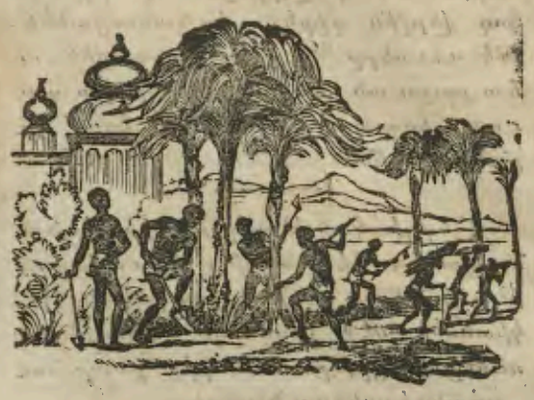

50·000 բժշկութիւն առանց դեղի, առանց ցաւի և ծախուց

Լոնտրայի Տիւ Պառռի անուն դեղագործին

ՌԻՎԱԼԷՆԹԱ ԱՐԱՊԻԿԱ

ըսուած

քաղցրախորժ և կազդուրիչ ալեւրովը։

Այս անդրարար և իւրոյ դի-բամարս ալէ-րը Եւրոպայի ամէն երկիրներուն մէջ մեծ յաջողութիւն գտած է, որուն վայ են ֆնոտողներուն օրէ օր շատնալը և առաջին բժշկայ և ուրիշ ամէն կարգէ անձանց փառաբանութիւնները։

Այս ալէ-րը ապահով դեղ մըն է դիսպեպսիա, սպամոտի յա-երու և հաղցկեղներու (շէրիբէնէք), կերակուրին եռելը և յաղթութեան ժամանակ սրտի խառնուելը, մաղաս (պալլամ), սովորական պնդորովցնութեան, ջղային մաղձային և լերդային հիւանդութիւններու, ռոխայա-ի, պեռապեսութեան (մայսրլ), ոդնառութեան, ջղայութեան, ախորդկայա-ի (ֆեռոյ եէլի), լուսնորութեան (ռնուրլրգ), խոյլի (սրբաճա) անդամալուծութեան Լայն։

Օգնական բժիշկներ այս ալէ-ին ըրած բժշկութիւններուն վկայած են։ Տօքթէօր կը-ռիշ ռոխախտութեան. Տօքթէօր Վ. Ի-ղրէր՝ հաղի, ռոխախտի, մաղասի և բորբոքմանց. Տօքթէօր Կաբիէրէր՝ սպամոտական. հաղցկեղի. դասպոր Տօքթէօր Ի-ռ՝ սովորական պնդորովցնութեան. Տօքթէօր Հարլէյ՝ փորկութեան. Տօքթէօր Շարլեր՝ ջգողութեան (սրսգա) Լայն։

Այս դեղը կը ծախուի Կ. Պոլսոյ Գանէ խանին դիմացը Պ. Օրիէրէր դեղավաճառին խանութը։

Պալիոս Հայոց Ս. Յակոբեանց երիտասարդաց դիմացը հանգուցեալ Տ. Սարգիս քահանայի տունը ծախու է։

Ուղղը հոն Պարտզաղանեան սոֆրիճ Գրիգոր աղային հարցուցէք։

ծաղրական միջոց մը գանձապետ ընտրելու. կը կարծեմ որ ամենեն ալէկ խաղցողը անխարդախ ու ճարտար գանձապետ կ'ըլլայ։» — «Շատ կրնար ըսել, թէ էն յաջողակը կ'ըլլայ. բաւ Օտիկ, բայց հաւատամ եմ. որ էն հաւատարիմը կ'ըլլայ։» Օտիկ անանկ վստահութեամբ կը խօսէր. որ Թագաւորը կարծեց թէ գերբնական դաղանիք մը գիտէ լաւ գանձապետներ ճանչնալու։ «Այս գերբնականը չեմ գիտեր, բաւ Օտիկ, գերբնականով պարծենցող մարդիկը ինծի միշտ անհաճոյ եղած են։ Թէ որ Ձեր Վեհափառութիւնը կը հարցնի որ առաջարկածիս փորձը ընեմ, մէկէն պիտի համոզուի որ իմ գաղտնիքս ամենապարզ ու ամենագիւրին բանն է։» Նապուսան այնչափ չի պիտի զարմանար թէ որ Օտիկ իր աս գաղտնիքը իրրև հրաշք անոր հաւատացուներ, որչափ զարմացաւ երբոր լսեց թէ շատ պարզ է։ «Ի՞նչն, բաւ, ինչպէս որ գիտես անանկ ըսէ։» — «Հոգ մի ընէք բաւ Օտիկ, աս ընելիք փորձս կարծանուգ աւելի ձեզի շահաւոր պիտի ըլլայ։» Այն օրը Օտիկ հրատարակել տուաւ յանուն Թագաւորին, թէ որոնք որ կը փափաքին Նապուսապայ որդւոյն Նապուսան Թագաւորին գանձապետութեան բարձր պաշտօնը ստանալու, թող մեռաքսեայ թեթեւ հաւասներ հագած կոկորդիլոս ամուսնաջի օրը թագաւորին նախասենեակը հաւաքուին։ Վասնզմանը չորս հոգի աս հրաւէրին օրը հոն ժողվուեցան։ Բովը սրահին մէջ ջուրթակահարներ բերուած էին, ու ամէն բան պատրաստուած էր պարահանդէսին համար։ բայց սրահին դուռը գոց էր, ու հոն մտնալու համար մութ նրբագաւթէ մը անցնիլ հարկ էր։ Սպասաւոր մը եկաւ հիւրերը առաջ մէկիկ մէկիկ ան մութ անցքէն անցուց, ուր ամէն մէկը քանի մը վայրկեան միւնաւոր կը կենար։ Թագաւորը՝ որ Օտիկին հետ խօսք մէկ ըրած էր, իր բոլոր գանձերն ու հարստութիւնները ան նրբագաւթին մէջ տարածեր էր։ Լրբոր հրաւիրեալներն ամէնքն ալ սրահը հասան, Թագաւորն հրամայեց որ զանոնք պարել տան։ Անանկ ծանրաքայլ ու անշնորհ պար մը երբէք տեսնուած չէր։ Պարողներն ամէնքն ալ գլուխնին ու մէջքերնին ծռած, ձեռուընին կռղերնուն վրայ կպցուցած էին։ «Ի՞նչ խարդախ ու գող մարդիկ են եղեր ասանք, կ'ըսէր ինքնիրեն Օտիկ։ Մինակ մէկ մարդ մը տեսաւ անոնց մէջ, որ գլուխը վեր բռնած, նայուածքն ան խուով, թեւերը ազատ, մարմինը շնակ ու ծունկերը հաստատուն՝ թեթեւաշարժ կը կաքաւէր։ «Ահա ասիկ պարկեշտ մարդը, անխարդախ մարդը, բաւ Օտիկ։» Ան ատեն Թագաւորը գրկեց ան աղէկ խաղցող մարդը, գանձապետ անուանեց ու մէկալները ամենարդար իրաւամբ պատժուեցան ու տուգանք տալու դատապարտուեցան. որովհետեւ նրբագաւթին մէջ քանի մը վայրկեան կեցած ատենին իրենց գրպանները լեցուցեր էին ու հաղիւ քալելու կարողութիւն ունէին։ Թագաւորը տրամեցաւ մարդկային բնութեան վրայ, ինչու որ վատթարն ու չարս պարոներէն վատթարն ու երեքը գող ելան։ Իսկ ան մութ նրբագաւթը, Փրյոնիան Նրշագաւրի անուանեցաւ։ Թէ որ Պարսկաստանի մէջ ըլլար, ան վատթարն ու երեք պարոնները ցիցը կը հանէին ուրիշ երկիրներու մէջ արդարութեան ատեան մը կը կազմէին, որ գողցուած սատակին եռապատիկը կուտէր ու Թագաւորին գանձը սատակ մը չէր մնար. ուրիշ տերութեան մը մէջ ալ՝ ան մարդիկը բոլորովին կարգարանային և թեթեւ խաղցողը երեսէ կինար. բայց Սերենտիպի մէջ մինակ տերութեան գանձն աւելցնելու դատապարտուեցան. վասն զի Նապուսան շատ ներողամիտ մարդ մըն էր։

Նաեւ շատ ալ երախտագէտ էր. Օտիկին այնչափ սատակ պարգեւեց, որուն հաւասարը երբէք գանձապետ մը իր Թագաւորէն գողցած չէր։ Օտիկ ան սատակով Բաբելոն սուրհանդակներ խրկեց, որ Երդարդէին վիճակին վրայ լուր առնէ։ Աս հրամանը տարաւ ատենը Օտիկին ձայնը դողդողայ, արիւնը սիրտը դարձաւ, աչքերները մթնցան և հոգին զինքը ձգելու երթալու տատիճանները հասաւ։ Սուրհանդակը գնաց ու Օտիկ անոր ճամբայ ելլելը տեսնելէն ետեւ, Թագաւորին պալատը մտաւ, ու կարծելով թէ մինակ իր սենեակին մէջ է. սիրոյ անունը տուաւ։ «Ա՜հ, սէրը, բաւ Թագաւորը, ես ալ ատոր վրայ կը մտածէի, գուշակեցիր սրտիս ցաւը. ինչ մեծ մարդ ես եղեր դուն։ Կը յուսամ որ ամենահաւատարիմ կին մը գտնալու ճամբան ինծի կը սորվեցընես, ինչպէս որ անխարդախ գանձապետ մը գտնալ տուիր։» Օտիկ ինքզինքին գալով՝ խօսք տուաւ, որ ինչպէս դրամական գործերու, ամենակ ալ սիրոյ մասին իրեն կը ծառայէ։ Թէպէտ և աս կարը առաջինէն դժուար էր։

(Պէրի ղարանակրի)

ԽՄԲԱԳԻՐ=ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ց. ՄԻՒՇԷՆՏԻՍԵԱՆ